

تجربه زیسته معلمان مدارس غیرانتفاعی شهر اصفهان از چالش‌های آموزش بر خط در دوره همه‌گیری جهانی کووید-۱۹

دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۰

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۲

محمدرضا یکتا^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد، مشاوره خانواده، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، رودهن، ایران

صدیقه حیدری

دانشجوی دکتری، سنجش و اندازه‌گیری، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران.

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربه زیسته معلمان مدارس غیرانتفاعی دوره ابتدایی شهر اصفهان از چالش‌های آموزش بر خط در دوره همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ (بهار سال ۱۴۰۰) انجام شد. رویکرد پژوهش حاضر کیفی و ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختارمند بوده است. حجم نمونه تا اشباع نظری نیز ۳۵ نفر از معلمان این مدارس در شهر اصفهان بود که به شیوه در دسترس به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. نرم‌افزار مورد استفاده در این پژوهش، نرم‌افزار کیفی MAXQDA-10 بوده است. رویکرد مورد استفاده نیز با اتکا به نظریه داده بنیاد Strauss و Corbin (۱۹۹۰) بوده است. یافته‌ها نشان داد در دوره آموزش بر خط، معلمان مدارس غیرانتفاعی دوره ابتدایی شهر اصفهان با دو چالش جدی که از منبع دانش‌آموز و معلم هستند، روبرو بوده‌اند که از بین دو منبع، بیشترین چالش‌ها در درجه اول متوجه معلم و سپس متوجه خود دانش‌آموز هستند. در منبع معلم، دخالت والدین و در منبع دانش‌آموز نداشتن بسته و اینترنت مناسب و عدم ارتباط چهره به چهره با معلم، پررنگ‌ترین چالش‌ها بودند. منبع آسیب جسمی نیز چالشی بود که به طور مشترک هم متوجه دانش‌آموز بوده و هم متوجه معلمان. بنابراین به دست‌اندرکاران آموزش و پرورش توصیه می‌شود قبل از ورود به سال تحصیلی جدید، تدبیری جهت رفع چالش‌ها نمایند.

واژگان کلیدی: چالش معلمان، دوره ابتدایی، آموزش بر خط، کرونا ویروس.

^۱ نویسنده مسئول: mohammadrezayekta@gmail.com

Living experience of Non-Profit School Teachers in Isfahan from the Challenges of Online Education in the Pandemic Period of Covid-19

Receipt: 2021/04/30

Acceptance: 2021/11/13

Mohammad Reza Yekta¹

Master student in family counseling, Department of Counseling, Islamic Azad University of Roodehen, Roodehen, Iran.

Sadigheh Heydari

Phd Student in Assessment and measurement, Department of psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Saveh Branch, Saveh, Iran.

Abstract:

The aim of this study was to investigate the lived experience of non-profit primary school teachers in Isfahan from the challenges of online education in the epidemic period of Covid-19 (spring 2021). The approach of the present study was qualitative and the data collection tool was semi-structured interview. The sample size up to theoretical saturation was 35 teachers of these schools in Isfahan who were selected as a sample by available methods. The software used in this research was MAXQDA-10 quality software. The approach used is also based on the data theory of the Strauss and Corbin Foundation (1990). Findings showed that in the online education course, non-profit primary school teachers in Isfahan faced two serious challenges that are from the source of the student and the teacher, of which the most challenges are primarily for the teacher and then for the student. In the source of the teacher, the involvement of parents and in the source of the student, the lack of a proper package and internet and the lack of face-to-face communication with the teacher were the most significant challenges. The source of the physical injury was also a challenge that was shared by both students and teachers. Therefore, education staff are advised to take measures to address the challenges before entering the new school year.

Keywords: Teacher Challenge, Elementary School, Online Education, Coronavirus.

¹ Corresponding author: mohammadrezayekta@gmail.com

مقدمه

ویروس‌های کرونا که خانواده بزرگی از ویروس‌ها و زیرمجموعه کروناویریده هستند، عامل بیماری شدیدتری بنام کووید-۱۹ هستند (Yekta et al., 2021) و این روزها شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ در سراسر جهان تقریباً همه جنبه‌های زندگی، از جمله آموزش را کاملاً تغییر داده است و ایران نیز از این تغییرات مستثنی نبوده است (Aliyyah et al., 2020).

با گسترش این بیماری در سراسر جهان، بسیاری از کشورها دستور تعطیلی کلیه موسسات آموزشی را صادر کردند. موسسات آموزشی از زمانی که مجبور بودند دانش‌آموزان خود را در برابر تماس ویروسی-که احتمالاً در جامعه دانش‌آموزی اجتماعی بسیار است- محافظت کنند، به حالت بن بست رسیدند. در ابتدای فوریه ۲۰۲۰، مدارس فقط در چین و چند کشور آسیب دیده به دلیل گسترش آلودگی تعطیل شدند. با این حال، تا اواسط ماه مارس، موسسات آموزشی نزدیک به ۷۵ کشور طرح تعطیلی را اجرا یا اعلام کردند. از ۱۰ مارس، تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها در سطح جهانی به دلیل شیوع ویروس باعث شده است که از هر ۵ دانش‌آموز، یک نفر از مدرسه خارج شود و طبق گزارش UNESCO، تا پایان آوریل سال ۲۰۲۰، ۱۸۶ کشور تعطیلات سراسری را اجرا کردند که حدود ۷۳/۸٪ از کل فراگیران را تحت تأثیر قرار داده است (Muthuprasad et al., 2021).

در ایران، نیز "محدودیت‌های گسترده اجتماعی" از ۳ اسفند ۱۳۹۸ تصویب شد. این قوانین با سایر مقررات به صورت کار در منزل برای کارمندان و آموزش در منزل برای دانش‌آموزان از سطح تحصیلات اولیه دبستان تا تحصیلات عالی دنبال شد (Heydari, 2020). این ویروس تاج‌دار نه تنها باعث بحران بهداشتی می‌شود، بلکه اقتصاد جهانی را نابود کرده و تمام بشریت را تهدید نموده است (Ojha, 2020).

در دوره محدودیت‌های اجتماعی در مقیاس بزرگ، تقریباً تمام فعالیت‌هایی که در ابتدا به صورت حضوری انجام می‌شد، اکنون با یک سیستم برخط انجام می‌شود (Permadi & Sudirga, 2020; cited by Ubaidah et al., 2021).

گزارشی از World Bank (۲۰۲۰) اظهار داشت که چندین کشور سیستم‌های یادگیری متفاوتی را به دلیل تعطیل شدن مدارس در دوره شیوع ویروس اجرا کرده‌اند (Aliyyah et al., 2020). اما Ubaidah و همکاران (۲۰۲۱) بیان کردند سیاست دولت برای اجرای یادگیری برخط در طی بیماری همه‌گیری کووید-۱۹ که با امکانات کافی پشتیبانی نمی‌شود، به یک مانع قابل توجه برای دانش‌آموزان و والدین آن‌ها تبدیل شده است و هر موسسه آموزشی دیدگاه‌ها و برداشت‌های مختلفی دارد چرا که نتایج آزمون دانش‌آموز نشان داد بین درک والدین و معلمان تفاوت وجود دارد (Ubaidah et al., 2021). این در حالی است که Taradisa (۲۰۲۰) تأکید کرد که حتی اگر همه‌گیری هنوز به پایان نرسیده باشد، سیستم یادگیری باید موثر باقی بماند. مربیان باید در ذهن دانش‌آموزان خود این تلقی را ایجاد کنند که علی‌رغم شیوع مداوم، نباید به آموزش پایان داد (Taradisa, 2020).

اجرای محدودیت‌های گسترده اجتماعی توسط کشور (ایران) بر روال جامعه و دانش‌آموزان در سیستم یادگیری تأثیر گذاشته است. آموزش از راه دور یا استفاده از سیستم‌های برخط راه‌حلی‌هایی را برای مدارس فراهم کرده است که شروع به پیاده‌سازی سیستم مدرسه در خانه می‌کنند. مدرسه در خانه برنامه‌ای است که فرآیند یادگیری را از مدرسه به خانه منتقل می‌کند. براساس دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و فرهنگ، مدارس باید آموزش برخط را ترتیب دهند تا تجربه یادگیری معناداری را برای دانش‌آموزان فراهم کنند

بر خط متنوع است، اما اکثر پاسخ دهندگان از یادگیری بر خط احساس ناراحتی می‌کنند. دانش‌آموزان انتظار دارند شیوع همه‌گیری به زودی پایان یابد تا بتوانند یادگیری رو در رو مانند روزهای گذشته انجام دهند (Widodo et al., 2021).

در پژوهشی که توسط Holzer, Kollmayer, Korlat, Spiel و Schober, Pelikan, Lüftenecker (۲۰۲۱) انجام شد، بیان گردید که حمایت معلم، ارزش ذاتی و درگیری یادگیری بالاتر در دختران نسبت به پسران را به دنبال داشته است (Korlat et al., 2021).

در طول دوره اجرای مدرسه در خانه، ذینفعان با موانع زیادی روبرو شدند، به ویژه مدرسی که ناگهان مجبور به استفاده از مدرسه در خانه شدند. کاربرد مدرسه در خانه چالش‌هایی را در زمینه پیاده‌سازی سیستم‌های یادگیری بر خط، به ویژه در استفاده از امکانات و در دسترس بودن زیرساخت‌ها ایجاد کرده است که تاکنون حداقل بوده است. علاوه بر این، انتقال روش‌های آموزشی که به طور سنتی از طریق رو در رو به روش‌های غیرمستقیم‌تری انجام می‌شد، مدارس را مجبور به یک جریان یادگیری می‌کند که دارای پیچیدگی‌ها و محدودیت‌هایی است.

مشکلات مختلفی شامل تأمین زیرساخت‌های مدارس نظیر شبکه اینترنت که قبلاً همه مدارس به خصوص در روستاها پوشش نداشت و همچنین هزینه خرید بسته‌های داده گران قیمت. اگرچه اخیراً در کشور بخشنامه‌هایی از سوی وزیر ارتباطات مبنی بر تخصیص اینترنت رایگان به معلمان و دانش‌آموزان صادر شد، اما مدارس هنوز نمی‌توانند به طور کامل از آموزش مدرسه در خانه لذت ببرند. علاوه بر بسته‌های داده، سیگنال‌های بد نیز مانع اجرای یادگیری هستند. غالباً دانش‌آموزان در جمع‌آوری و تکمیل تکالیف تأخیر دارند و حتی درک مطالب نیز به عنوان یک مشکل مهم برای دانش‌آموزان ایجاد شده است. تغییر دیگر این است که درگیری والدین با فرزندان در شرایط جدید نسبت

بدون اینکه تحت فشار خواسته‌های دستیابی به تمام برنامه‌های درسی قرار بگیرند. در این طرح، مدرسه در خانه بهداشت و ایمنی دانش‌آموزان، مربیان، کارکنان آموزش و پرورش و جامعه را در نظر می‌گیرد.

از آنجایی که شرایط فعلی برای ادامه تحصیل دانش‌آموزان برای دستیابی به حقوق خود مهم است، هم مربیان و هم دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از فناوری در زمان واقعی همکاری کنند (Iskandar et al., 2020; cited by Maison et al., 2021).

موسسات همچنین سیستم یادگیری را بصورت بر خط (در شبکه) تغییر می‌دهند و بسیاری از برنامه‌های مبتنی بر اینترنت را با اصطلاح آموزش الکترونیکی (چه در وب سایت‌ها و چه در برنامه‌ها) آشنا می‌کنند (Maison et al., 2021)؛ بنابراین دانش‌آموزان به طور همزمان، به معلم دسترسی دارند (Hunter & Pierre, 2016; Richardson et al., 2020).

دوره پاندمی کووید-۱۹ افراد را ملزم می‌کند فعالیت‌های خود را از خانه یا به عبارتی بر خط انجام دهند. به همین ترتیب، کلیه فعالیت‌های آموزشی بصورت بر خط انجام می‌شود تا از زنجیره انتقال ویروس همه‌گیر جلوگیری و شکسته شود (Maison et al., 2021).

نتایج تحقیق Maison و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که درک، نگرش و آگاهی دانش‌آموزان از انجام بر خط تکالیف در رده خوبی قرار دارد. این واقعیت تأثیر قابل توجهی از ادراکات و نگرش‌ها را بر آگاهی دانش‌آموزان از انجام تکالیف به صورت بر خط نشان می‌دهد. این تأثیر ۷۰/۵٪ از درک و نگرش دانش‌آموزان بر آگاهی دانش‌آموزان از انجام تکالیف به صورت بر خط اثبات می‌شود. اما این در حالی است که تغییر در روش یادگیری چهره به چهره به یادگیری بر خط مشکلات جدیدی را نه تنها برای معلمان بلکه برای دانش‌آموزان نیز ایجاد کرده است. نتایج نشان داد که برداشت دانش‌آموزان از یادگیری

کدگذاری‌ها بازبینی شدند و هم تمام مراحل کدگذاری در اختیار برخی مشارکت‌کنندگان پژوهش (چهار نفر) و برخی استادان بیرون از پژوهش (هشت استاد) در حوزه آموزش بر خط، قرار گرفتند. حاصل پیشنهادها و نقدهای آن‌ها لحاظ شده‌اند.

جهت انجام پژوهش، از مصاحبه نیمه‌ساختارمند استفاده و سوال جهت دهنده پژوهش با محتوی اینکه "از زمانی که آموزش‌ها بر خط شد با چه چالش‌هایی رو برو بوده‌اید؟" در نظر گرفته شد.

با توجه به شیوع کووید-۱۹، مصاحبه‌ها به صورت بر خط (تماس اینترنتی) انجام شد. ابتدا هدف پژوهش برای مشارکت‌کنندگان تشریح شد و در راستای رعایت ملاحظات اخلاقی پژوهش، از آنان خواسته شد در صورتی که تمایل دارند متن مصاحبه‌های آن‌ها ضبط شود، موافقت خود را اعلام کنند. مصاحبه‌کنندگان با دقت به اظهارات و تجربه‌های شرکت‌کنندگان گوش می‌دادند، نکات مهم و اساسی و دیگر جزئیات را در همان لحظه یادداشت می‌کردند و هر جا نکته مبهمی وجود داشت، با بیانی صمیمانه (مانند بخشید، می‌شه لطف کنید بیشتر توضیح بدید، ممنون می‌شم با مثال نظرتون رو بگید، اگر امکان داره استاد بیشتر توضیح بفرمایید) درخواست می‌شد. زمان مصاحبه به طور تقریبی بین ۲۵ تا ۳۰ دقیقه بود. بعد از انجام هر مصاحبه، متن‌ها تحلیل و بازبینی می‌شدند.

تحلیل داده‌ها در سه سطح کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شدند. در کدگذاری باز، تمام کلمات یا جملات مورد توجه بودند. این مرحله با حذف کدهای مشابه به ۴۸ مقوله ختم شد. در مرحله کدگذاری محوری، تمام کدهای پیشین در قالب ۲ مقوله محوری (منبع معلم و منبع دانش آموز) (جدول ۱ و ۲) سازمان‌دهی شدند و مرحله پایانی، یعنی کدگذاری انتخابی، براساس مضمون محوری هسته اصلی

به یادگیری قبل از شیوع ویروس و در شرایط عادی، شدیدتر شده است.

والدین می‌توانند در درک موضوعی که معلم به خوبی درک نکرده یا منتقل نمی‌کند، به کودکان کمک کنند. همکاری بین معلمان و والدین در مدارس ابتدایی برای اجرای یادگیری بر خط ضروری است زیرا والدین بیشتر دارای سخت‌افزار پشتیبانی مانند تلفن همراه یا لپ‌تاپ هستند.

با توجه به مطالب ذکر شده در این پژوهش تلاش بر آن شد تا چالش‌هایی که در حین آموزش بر خط متوجه معلمان و دانش‌آموزان است، شناسایی شود تا بتوان پیش از شروع سال تحصیلی جدید، توسط متخصصان و مسئولان این حوزه راهکارهای مطلوب در نظر گرفته شود تا بتوان به آموزش ایده‌آل در این دوره همه‌گیری، دست یافت.

روش تحقیق

این پژوهش از جنبه هدف در گروه پژوهش‌های بنیادی قرار می‌گیرد. از نظر نوع روش در دسته پژوهش‌های کیفی، از نوع نظریه‌مبنایی با تاکید بر رویکرد Strauss و Corbin (۱۹۹۰) بوده است. جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته به منظور بدست آوردن داده‌های عمیق استفاده شد. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل معلمان مدارس غیرانتفاعی شهر اصفهان بودند که در فعالیت‌های خود با آموزش بر خط مأنوس بوده و مجری آموزش و انتقال دستاوردهای آموزشی و فرهنگی به دانش‌آموزان دوره اول و دوم ابتدایی هستند. از میان آن‌ها، با روش نمونه‌گیری نظری، تعداد ۳۵ مصاحبه تا رسیدن به نقطه اشباع نظری انجام گرفت. اشباع نظری ناظر بر این مطلب است که اضافه کردن مصاحبه‌های دیگر، به افزودن کدهای مفهومی جدید منجر نمی‌شود (Given, 2015). برای اطمینان از اعتبار یافته‌ها، هم مفاهیم و نحوه

پژوهش، یعنی «چالش‌های آموزش بر خط» که جنبه انتزاعی‌تری دارد شکل گرفت. مراحل فرایند کدگذاری در جدول‌های ۱ تا ۷ ذکر شده و در قالب نمودار ۱، مدل پارادایمی Corbin و Strauss، ترسیم و تشریح شده‌اند.

یافته‌های تحقیق

شرکت‌کنندگان در پژوهش نشان داد شرکت-کنندگان در بازه سنی ۴۰-۲۳ قرار داشته، ۲۶ نفر متاهل و ۹ نفر مجرد بودند. از نظر سطح تحصیلات نیز ۲۳ نفر کارشناسی ارشد و ۱۰ نفر کارشناسی و ۲ نفر کاردانی بودند.

در بخش کیفی پژوهش نیز، یک کد انتخابی تحت عنوان "چالش‌های آموزش بر خط" و دو کد محوری "دانش‌آموز و معلم" شناسایی شد. در واقع دو منبع ایجاد کننده چالش شناسایی شد که یک منبع متوجه معلم و منبع دیگر متوجه دانش‌آموز بود.

جدول ۱. کدهای شناسایی شده در منبع معلم

کد محوری (منبع)	کد باز	فراوانی
معلم	دخالت والدین	۱۹
	دشواری در ارزشیابی واقعی	۹
	سختی در توجه روی یک دانش آموز	۷
	سرعت پایین اینترنت معلم	۱۴
	کمبود امکانات آموزشی	۹
	هزینه وسایل آزمایشگاهی	۷
	عدم امکان رسیدگی به امور تربیتی و پرورشی	۱۹
	چک کردن مداوم دانش آموز جهت اطمینان از حضور در کلاس	۷
	آسیب‌های جسمی معلم	۲۱
	عدم دریافت بازخورد از دانش آموز	۵
	متوجه نشدن مشکلات و توضیح آن‌ها	۱۰
	زمان بر بودن تولید محتوی	۹
	زمان بر بودن بررسی تکالیف	۸
	دشواری در آموزش دروس علوم و ریاضی	۹
	تاخیر در ورود به کلاس	۳
	صرف زمان زیاد تکرار مطالب	۲
	عدم آزادی عمل در انتخاب روش	۴
	عدم امکان تشخیص دانش‌آموزان دارای نیاز ویژه یا باهوش	۵
عدم آرامش معلم در آموزش به دلیل نظارت بازرسان	۶	
متکلم وحده بودن	۲	
کشف راه‌های تقلب توسط خانواده	۳	
ایجاد بی نظمی در کلاس	۵	
افت تدریس ماندگار	۲	

مطابق یافته‌های گزارش شده در جدول (۱) دخالت والدین، دشواری در ارزشیابی واقعی، سختی در توجه روی یک دانش‌آموز، سرعت پایین اینترنت معلم، کمبود امکانات آموزشی، هزینه وسایل آزمایشگاهی، عدم امکان رسیدگی به امور تربیتی و پرورشی، چک کردن مداوم دانش‌آموز جهت اطمینان از حضور در کلاس، آسیب‌های جسمی معلم، عدم دریافت بازخورد از دانش‌آموز، متوجه نشدن مشکلات و توضیح آن‌ها، زمان بر بودن تولید محتوی، زمان بر بودن بررسی تکالیف، دشواری در آموزش دروس علوم و ریاضی، تاخیر در ورود به کلاس، صرف زمان زیاد تکرار مطالب، عدم آزادی عمل در انتخاب روش، عدم امکان تشخیص دانش‌آموزان دارای نیاز ویژه یا باهوش، عدم آرامش معلم در آموزش به دلیل نظارت بازرسان، متکلم وحده بودن، کشف راه‌های تقلب توسط خانواده، ایجاد بی نظمی در کلاس و افت تدریس ماندگار چالش‌های قابل توجه از نظر معلمان در آموزش بر خط بوده است که از بین کدهای نام برده، بیشترین معضل آسیب‌های جسمی با فراوانی ۲۱ تکرار، سپس دخالت والدین و عدم امکان رسیدگی به امور تربیتی و پرورشی با فراوانی ۱۹ تکرار بوده است.

جدول ۲. کدهای شناسایی شده در منبع دانش‌آموز

کد محوری (منبع)	کد باز	فراوانی
دانش‌آموز	طولانی بودن کلاسها	۵
	سر رفتن حوصله دانش آموز	۱۱
	خستگی ذهنی	۱۳
	پرت شدن حواس به اطراف	۱۰
	ناتوانی در برقراری ارتباط مجازی	۶
	محروم شدن از هم صحبتی یا دوستان	۱۱
	تک فرزند بودن و احساس تنهایی	۷
	افت شدید دانش آموزان فعال	۶
	ارائه دیرهنگام تکالیف یا عدم ارائه	۹
	نداشتن اینترنت و بسته	۱۴
	افت روابط اجتماعی	۹
	عدم ارتباط چهره به چهره	۱۴
	آسیب‌های جسمی دانش‌آموز	۲۰
	عدم انجام کار گروهی	۱۱
	بی توجهی به کلاس و مشغول بازی با گوشی	۹
	ورود به شبکه‌های اجتماعی مجازی نامناسب	۹
	فشار روانی زیاد از طرف والدین	۴
	کاهش مسئولیت پذیری	۵
	کاهش انگیزه و لذت گوش دادن	۵

جدول 3. شرایط علی چالش‌های آموزش بر خط	
مفهوم	مقوله اصلی
سرعت پایین اینترنت معلم	اقتصادی
کمبود امکانات آموزشی	
هزینه وسایل آزمایشگاهی	
نداشتن اینترنت و بسته	
نداشتن گوشی هوشمند	
دشواری در ارزشیابی واقعی	
سختی در توجه روی یک دانش آموز	
چک کردن مداوم دانش آموز جهت اطمینان از حضور در کلاس	
عدم دریافت بازخورد از دانش آموز	
متوجه نشدن مشکلات و توضیح آن‌ها	
زمان بر بودن تولید محتوی	آموزشی
زمان بر بودن بررسی تکالیف	
دشواری در آموزش دروس علوم و ریاضی	
تاخیر در ورود به کلاس	
صرف زمان زیاد تکرار مطالب	
عدم آزادی عمل در انتخاب روش	
متکلم وحده بودن	
ایجاد بی نظمی در کلاس	
افت تدریس ماندگار	
طولانی بودن کلاسها	
سر رفتن حوصله دانش آموز	فرهنگی
ناتوانی در برقراری ارتباط مجازی	
افت شدید دانش آموزان فعال	
ارائه دیرهنگام تکالیف یا عدم ارائه	
عدم انجام کار گروهی	
بی توجهی به کلاس و مشغول بازی با گوشی	
بمباران آموزشی در فیلم‌ها	

ادامه جدول 3. شرایط علی چالش‌های آموزش بر خط	
مفهوم	مقوله اصلی
عدم امکان تشخیص دانش‌آموزان دارای نیاز ویژه یا باهوش	روانشناختی
عدم آراش معلم در آموزش به دلیل نظارت بازرسان	
خستگی ذهنی	
پرت شدن حواس به اطراف	
محروم شدن از هم صحبتی با دوستان	
تک فرزند بودن و احساس تنهایی	
افت روابط اجتماعی	
عدم ارتباط چهره به چهره	
ورود به شبکه‌های اجتماعی مجازی نامناسب	
فشار روانی زیاد از طرف والدین	
کاهش مسئولیت پذیری	فیزیکی
کاهش انگیزه و لذت گوش دادن	
عدم برقراری ارتباط عاطفی با معلم	
متکی شدن به خانواده	
تنبیه بدنی توسط والدین	
عدم امکان رسیدگی به امور تربیتی و پرورشی	
کشف راه‌های تقلب توسط خانواده	
آسیب‌های جسمی معلم	
آسیب‌های جسمی دانش‌آموز	
عدم تخلیه انرژی	

۵	عدم برقراری ارتباط عاطفی با معلم
۴	متکی شدن به خانواده
۸	نداشتن گوشی هوشمند
۳	تنبیه بدنی توسط والدین
۶	عدم تخلیه انرژی
۲	بمباران آموزشی در فیلم‌ها

مطابق یافته‌های گزارش شده در جدول (۲)، طولانی بودن کلاس‌ها، سر رفتن حوصله دانش‌آموز، خستگی، پرت شدن حواس به اطراف، ناتوانی در برقراری ارتباط مجازی، محروم شدن از هم صحبتی با دوستان، تک فرزند بودن و احساس تنهایی، افت شدید دانش‌آموزان فعال، ارائه دیرهنگام تکالیف یا عدم ارائه، نداشتن اینترنت و بسته، افت روابط اجتماعی، عدم ارتباط چهره به چهره، آسیب‌های جسمی، عدم انجام کار گروهی، بی‌توجهی به کلاس و مشغول بازی با گوشی، ورود به شبکه‌های اجتماعی مجازی نامناسب، فشار روانی زیاد از طرف والدین، کاهش مسئولیت‌پذیری، کاهش انگیزه و لذت گوش دادن، عدم برقراری ارتباط عاطفی با معلم، متکی شدن به خانواده، نداشتن گوشی هوشمند، تنبیه بدنی توسط والدین، عدم تخلیه انرژی و بمباران آموزشی در فیلم‌ها چالش‌های قابل توجه از نظر معلمان در آموزش بر خط بوده است که به متوجه دانش‌آموزان بوده است و از بین کدهای نام برده، آسیب‌های جسمی بیشترین فراوانی را داشته‌اند.

شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر

شرایط علی شرایطی هستند که زمینه‌ای ایجاد پدیده را فراهم می‌کنند. به عبارت دیگر، شرایط علی عامل مستقیم در شکل‌گرفتن هر موضوع و پدیده است. بر اساس نظر شرکت‌کنندگان در جدول ۳، شرایط علی در ایجاد چالش آموزش بر خط در پنج محور اصلی اقتصادی، آموزشی، روانشناختی، فرهنگی و فیزیکی هستند.

اصلي	
ايجاد بستر مناسب آموزشي	
اقتصادی	ايجاد گوشي و تبلت به دانش‌آموزان ارائه اينترنت پرسرعت و کم هزینه به معلم و دانش‌آموزان جلسه توجیهی برای والدین
روانشناختی	جلسه‌های مشاوره‌ای و روانشناختی برای آسیب‌های روانشناختی والدین تشکیل کلاس‌ها با تعداد کمتر دانش‌آموز اجرای آزمون به صورت بر خط و تصویری
آموزشی	تکالیف دست‌ورزی کاهش ساعات آموزشی آموزش نرم‌افزارهای تولید محتوی
کنترلی	استفاده از محتواهای تایید شده از پیش ساخته افزایش نظارت والدین ایمن سازی بستر تلفن همراه

به طور خلاصه، راهبردهای شناسایی شده، واکنش‌هایی عاطفی- روانی و حرکتی هستند که می‌توانند نسبت به پدیده شکل بگیرند و تکمیل شوند.

پیامدها

پیامدها حاصل راهبردها هستند. در ذیل پیامدها دو مقوله اساسی پیامدهای اولیه و ثانویه شکل گرفته‌اند (جدول ۷). مقوله پیامدهای اولیه می‌تواند این باشد که دانش‌آموزان بعد از پایان آموزش، اشتیاق بیشتری به یادگیری پیدا کرده و یادگیری مستمر برای آن‌ها رخ دهد. به عنوان پیامدهای ثانویه نیز می‌توان به کاهش خستگی ذهنی دانش‌آموز، بهبود دقت و افزایش سرعت یادگیری، بهبود کیفیت آموزش، کاهش زمان تکرار مطالب و کاهش فشار روانی دانش‌آموز اشاره نمود.

مقوله اصلی	مفاهیم
پیامدهای اولیه	استمرار یادگیری
	افزایش اشتیاق یادگیری
	کاهش آسیب جسمی
	کاهش آسیب اجتماعی و روانی دانش‌آموز
پیامدهای ثانویه	کاهش نگرانی معلم و والدین
	کاهش زمان تولید محتوی آموزشی
	افزایش نظارت معلم بر دانش‌آموز
	افزایش نظم در کلاس
پیامدهای ثانویه	کاهش خستگی ذهنی دانش‌آموز
	بهبود دقت و افزایش سرعت یادگیری
	بهبود کیفیت آموزش
	کاهش زمان تکرار مطالب
	کاهش فشار روانی دانش‌آموز

در مقوله شرایط زمینه‌ای نیز مقوله‌های محوری با عنوان شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شکل گرفت (جدول ۴). شرایط زمینه‌ای شرایطی کلی و مربوط به محیط کلان هستند.

جدول ۴. شرایط زمینه‌ای چالش‌های آموزش بر خط	
مقوله اصلی	مفاهیم
اقتصادی	عدم تمکن مالی خانواده‌ها
	پایین بودن میزان حقوق معلمان
اجتماعی	تعارض کار زندگی معلمان
	پایین بودن سواد والدین
فرهنگی	پرمشغله بودن والدین
	دخالت والدین

در ذیل شرایط مداخله‌گر، دو مقوله محوری آموزشی و روانشناختی شناسایی شدند (جدول ۵). شرایط مداخله‌گر می‌توانند به عنوان عامل یا تسهیلگر ظاهر شوند. چنانچه این عوامل بتوانند زمینه نگرش مثبت به یادگیری بر خط و خلاق محور را در دانش‌آموزان اشاعه دهند، می‌توان پیامدهای مثبت آن را شاهد بود و چنانچه این عوامل دید مثبت و مطلوبی به آموزش بر خط نداشته باشند (مانند فشار روانی که والدین به فرزندان خود وارد می‌کنند)، علاقه دانش‌آموزان به یادگیری بر خط سرکوب خواهد شد.

جدول ۵. شرایط مداخله‌گر چالش‌های آموزش بر خط	
مقوله اصلی	مفاهیم
آموزشی	عدم تسلط معلمان به تدریس بر خط
	نگرش خلاقانه معلم در تولید محتوی آموزشی
روانشناختی	فشار روانی والدین

راهبردها

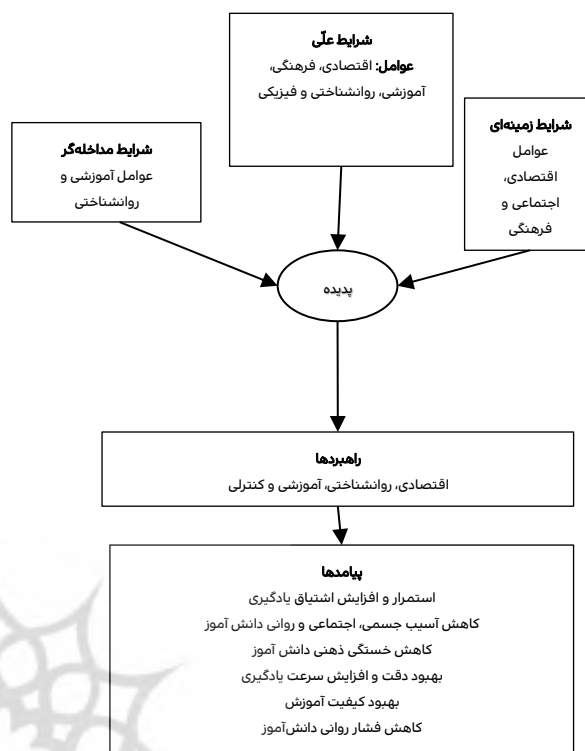
راهبردها اقداماتی مثبت و منفی هستند که در برابر شرایط به وجود می‌آیند. در پژوهش حاضر، از دیدگاه شرکت کنندگان چهار مقوله اصلی که به نام راهبردها شناسایی شدند، عبارت‌اند از: عوامل اقتصادی، روانشناختی، آموزشی و کنترلی (جدول ۶). عوامل روانشناختی در واقع کنش و واکنش‌هایی هستند که نقش علاقه‌مندترکردن دانش‌آموزان به یادگیری بر خط و ادامه یادگیری را به دنبال دارند و عوامل اقتصادی، آموزشی و کنترلی بهبود دهنده یادگیری دانش‌آموزان و استمرار آن در آینده را به دنبال دارند.

جدول ۶. راهبردهای موثر در رفع چالش‌های آموزش بر خط	
مقوله	مفاهیم

مدارس غیرانتفاعی شهر اصفهان با دو چالش جدی که از دو منبع دانش‌آموز و خود معلم هستند، روبرو بوده‌اند که از این بین، بیشترین چالش‌ها در درجه اول متوجه معلم و سپس متوجه خود دانش‌آموز هستند. طبق مصاحبه‌های انجام شده، سازمان آموزش و پرورش در خصوص ایجاد بستر مناسب آموزشی، ارائه اینترنت پرسرعت و کم هزینه به معلم و دانش‌آموزان و آموزش نرم‌افزارهای تولید محتوی کمی ضعیف عمل کرده و با رفع این موارد می‌توان فرآیند آموزش بر خط را بهبود بخشید. از این رو می‌توان گفت این یافته تقریباً با یافته‌های Ubaidah و همکاران (۲۰۲۱) همسو بوده است. وی نیز در پژوهش خود اشاره نمود سیاست دولت برای اجرای یادگیری بر خط با امکانات کافی پشتیبانی نمی‌شود و همین عدم حمایت کافی به یک مانع قابل توجه برای دانش‌آموزان و والدین آن‌ها تبدیل شده است. از سویی دیگر یافته‌های پژوهش نشان داد والدین درک کافی از یادگیری بر خط را نداشته و با دخالت‌های خود چالش‌هایی را برای معلمان ایجاد کرده‌اند. این یافته نیز با یافته‌های Ubaidah و همکاران (۲۰۲۱) همسو بوده است. آن‌ها در پژوهش خود اشاره نمودند نتایج آزمون دانش‌آموز نشان داد بین درک والدین و معلمان تفاوت وجود دارد.

از جمله یافته‌های پژوهش عدم جدی گرفتن تکالیف یا ارائه دیرموقع آن‌ها به دلیل مشکلات اقتصادی و یا دخالت بیش از حد والدین در این حیطه بوده است به گونه‌ای که به طور فاحش مشاهده شد برخی والدین اقدام به تکمیل تکالیف فرزندان خود می‌نمایند. این یافته با نتایج تحقیق Maison و همکاران (۲۰۲۱) ناهمسو بوده است. آن‌ها در پژوهش خود نشان دادند که درک، نگرش و آگاهی دانش‌آموزان از انجام بر خط تکالیف در رده خوبی قرار داشته است.

از سویی دیگر یافته‌های پژوهش نشان داد برخی دانش‌آموزان در برقراری ارتباط مجازی ناتوان هستند و تمایل به شرکت در کلاس حضوری دارند. این یافته همسو با تحقیق Widodo و همکاران (۲۰۲۱) بوده است. آن‌ها گزارش نمودند که اکثر پاسخ دهندگان از یادگیری بر خط احساس ناراحتی می‌کنند و انتظار دارند شیوع

نمودار ۱. مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین: شرایط، راهبردها و پیامدها

بحث و نتیجه گیری

معلمان، به عنوان پیشگام اجرای یادگیری بر خط، باید بتوانند کلیه مولفه‌های آموزشی را شرطی کنند. این موارد شامل روش‌های آموزشی، رسانه‌هایی است که در یادگیری استفاده خواهد شد، استفاده از زمان آموزشی مربوط به زمان استفاده از برنامه و عوامل روانی و اجتماعی است که به طور قابل توجهی بر انگیزه معلمان هنگام تدریس تأثیر می‌گذارد. معلمان وظایف و مسئولیت‌هایی دارند که به راحتی قابل انتقال نیستند، زیرا باید از سیستم یادگیری حضوری در کلاس به یک سیستم بر خط و همراه با تجارب یادگیری بر خط تبدیل شوند که قبلاً هرگز عملی نشده‌اند. یک معلم باید بر تمام مشکلاتی که در یادگیری بر خط با پاسخگویی پیش می‌آید غلبه کند تا یادگیری برای رسیدن به اهداف تعیین شده ادامه یابد. در این پژوهش تلاش شد تا چالش‌های آموزش بر خط در دوره شیوع کووید-۱۹ از دیدگاه معلمان مدارس غیرانتفاعی شهر اصفهان شناسایی شود. یافته‌ها نشان داد در دوره تدریس بر خط، معلمان

- online education in India during COVID-19 pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, 3(1), 100101.
- Ojha, A. (2020). Is Pandemic a Class-Ridden? An Appraisal from New York Ci. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(3), 129-141.
- Richardson, J. W., Lingat, J. E. M., Hollis, E., & Pritchard, M. (2020). Shifting Teaching and Learning in Online Learning Spaces: An Investigation of a Faculty Online Teaching and Learning Initiative. *Online Learning*, 24(1), 67-91.
- Taradisa, N. (2020). Kendala Yang Dihadapi Guru Mengajar Daring Pada Masa Pandemi Covid-19 Di Min 5 Banda Aceh. *Kendala yang Dihadapi Guru Mengajar Daring Pada Masa Pandemi Covid-19 di Min 5 Banda Aceh*, 1-11.
- Ubaidah, A., Fatayah, F., Susilowati, Y., Merdekawaty, A., Rahmaniah, R., & Syaharuddin, S. (2021). Differences in Perceptions Between Parents and Teachers on Online Learning During the COVID-19 Pandemic. *IJECA (International Journal of Education and Curriculum Application)*, 4(1), 11-17.
- Widodo, A., Ermiana, I., & Erfan, M. (2021, January). Emergency Online Learning: How Are Students' Perceptions?. In 4th Sriwijaya University Learning and Education International Conference (SULE-IC 2020) (pp. 263-268). Atlantis Press.
- Yekta, M. R., Heydari, S., Lajmimi, Sh. (2021). Investigating the relationship between life expectancy and fear of Corona virus among employed people. *A New Approach in Educational Sciences*, 3 (3), 68-75. [in Persian].
- همه‌گیری به زودی پایان یابد تا بتوانند یادگیری را مانند روزهای گذشته در محیط مدرسه داشته باشند.
- به طور کلی دخالت والدین (همسو با یافته‌های Ubaidah و همکاران، ۲۰۲۱ و مغایر با یافته‌های Maison و همکاران، ۲۰۲۱)، نداشتن بسته و اینترنت مناسب (همسو با یافته‌های Ubaidah و همکاران، ۲۰۲۱)، عدم ارتباط چهره به چهره با معلم (همسو با یافته‌های Widodo و همکاران، ۲۰۲۱) و آسیب جسمی پررنگ‌ترین چالش‌ها بودند. بنابراین به دست‌اندرکاران آموزش و پرورش توصیه می‌شود قبل از ورود به سال تحصیلی جدید، تدبیری جهت رفع چالش‌ها نمایند.

References

- Aliyyah, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.
- Given, L. M. (2015). 100 questions (and answers) about qualitative research. SAGE publications.
- Heydari, S. (2020). Preliminary Study of the Factor Structure of the Covid-19 Fear Scale (C19P-S), National Conference on Social Health in Crisis, Ahwaz, [in Persian].
- Hunter, L., & St Pierre, L. (2016). Online Learning: Report to the Legislature. Washington Office of Superintendent of Public Instruction.
- Korlat, S., Kollmayer, M., Holzer, J., Lüftenegger, M., Pelikan, E. R., Schober, B., & Spiel, C. (2021). Gender Differences in Digital Learning During COVID-19: Competence Beliefs, Intrinsic Value, Learning Engagement, and Perceived Teacher Support. *Frontiers in Psychology*, 12, 849.
- Maison, M., Kurniawan, D. A., & Anggraini, L. (2021). Perception, attitude, and student awareness in working on online tasks during the covid-19 pandemic. *Jurnal Pendidikan Sains Indonesia (Indonesian Journal of Science Education)*, 9(1), 108-118.
- Muthuprasad, T., Aiswarya, S., Aditya, K. S., & Jha, G. K. (2021). Students' perception and preference for